

JUDr.

BARBORA VRÁBLOVÁ

Advokátka se specializací
na zdravotnické právo

Pitvy mrtvě narozených dětí a dětí zemřelých krátce po porodu

Relevantní právní předpisy

- **zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách („ZZS“)**
- zákon č. 256/2001 Sb., o pohřbnictví
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 113)
- doporučení světové zdravotnické organizace (WHO) k problematice
- důvodová zpráva k zákonu o zdravotních službách

Zadání:

Cílem této analýzy je odpovědět na otázku, do jaké míry mohou rodiče rozhodnout o tom, že u jejich mrtvě narozeného dítěte nebo dítěte, které zemře krátce po porodu, nebude provedena pitva.

Analýza:

Mrtvě narozené dítě - definice

Ještě před zodpovězením této otázky je třeba upozornit, že současná legislativa neobsahuje definici mrtvě narozeného dítěte. V souladu s doporučením WHO pro mezinárodní srovnávání byl v § 82 odst. 2 zákona o zdravotních službách definován „plod po potratu“. Tím se rozumí plod, který po úplném vypuzení nebo vynětí z těla matčina neprojevuje ani jednu ze známek života a jeho porodní hmotnost je nižší než 500 g, a pokud ji nelze zjistit, jestliže je těhotenství kratší než 22 týdnů. Lze tedy říct, že veškerá fetální úmrtí s hmotností do 499 g se považují za potraty a veškerá fetální úmrtí s hmotností 500 g a vyšší by se pak měla označovat za mrtvě narozené děti. Toto rozlišení je podstatné z toho důvodu, že zákon o zdravotních službách následně na pojem „mrtvě narozené dítě“ navazuje v dalších ustanoveních, ač explicitně nestanoví obsah tohoto pojmu.

Druhy pitev

Zákon o zdravotních službách rozlišuje různé druhy pitev. Pro rozebírané případy jsou relevantní pitvy patologicko-anatomické a pitvy zdravotní.

Patologicko-anatomická pitva se provádí (mimo jiné)

- u plodů z uměle přerušovaných těhotenství provedených z důvodů, genetické indikace nebo indikace vrozené vývojové vady plodu,
- u dětí mrtvě narozených a u dětí zemřelých do 18 let věku,
- v případech, kdy není dostatečně objasněna příčina smrti, základní nemoci, dalších nemocí nebo jejich komplikací nebo klinická diagnóza (a jiné případy nesouvisející přímo s analyzovanou problematikou, viz § 88 odst. 2 ZZS).

JUDr.

BARBORA VRÁBLOVÁ

Advokátka se specializací
na zdravotnické právo

Zdravotní pitva se provádí (mimo jiné)

- při náhlých a neočekávaných úmrtích, jestliže při prohlídce těla zemřelého nedošlo ke stanovení příčiny smrti nebo nebyla příčina smrti dostatečně objasněna,
- při podezření, že úmrtí může být v příčinné souvislosti s nesprávným postupem při poskytování zdravotních služeb, které vyslovil zdravotnický pracovník zúčastněný na poskytování zdravotních služeb, lékař, který provedl prohlídku těla zemřelého, nebo osoba blízká zemřelému (opět další případy viz § 88 odst. 3 ZZS).

Dle § 88 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách platí, že patologicko-anatomické pitvy se provádí **pouze u pacientů zemřelých ve zdravotnickém zařízení**, nikoliv u pacientů zemřelých mimo zdravotnické zařízení. Dle § 88 odst. 1 písm. b) téhož zákona dále platí, že zdravotní pitvy se na rozdíl od pitev patologicko-anatomických mohou provádět i v případě, kdy k úmrtí pacienta dojde **mimo zdravotnické zařízení**.

Pitvy patologicko-anatomické provádí poskytovatelé v oboru patologická anatomie. Pitvy zdravotní provádí poskytovatelé v oboru soudní lékařství.

Podmínky pro neprovedení pitvy

Uvedené druhy pitev se provádějí i bez souhlasu zemřelého pacienta nebo jeho zákonného zástupce. Nicméně, lékař provádějící prohlídku těla zemřelého může v souladu s § 88a odst. 1 zákona o zdravotních službách rozhodnout, že se **pitva neprovede**, a to při současném splnění následujících podmínek:

- jde o pitvu patologicko-anatomickou z důvodu genetické indikace nebo indikace vrozené vývojové vady plodu anebo pitvu patologicko-anatomickou **u dětí mrtvě narozených** a u dětí zemřelých do 18 let věku,
- jde o úmrtí, jehož **příčina je zřejmá** a
- zákonný zástupce pacienta **požádal o neprovedení pitvy**.

Pokud lékař provádějící prohlídku těla zemřelého indikuje provedení patologicko-anatomické nebo zdravotní pitvy, je tělo mrtvě narozeného dítěte nebo dítěte zemřelého krátce po porodu přemístěno na příslušné oddělení poskytovatele relevantní odbornosti.

Tento pak může opětovně zkoumat, zda jsou splněny zákonné podmínky pro provedení pitvy, a případně rozhodnout, že se pitva navzdory indikaci lékaře provádějícího prohlídku těla zemřelého neprovede. Pro takové rozhodnutí lékaře provádějícího pitvu musí být současně splněny stejné podmínky jako pro rozhodnutí lékaře provádějícího prohlídku těla zemřelého, tj.:

- jde o pitvu patologicko-anatomickou z důvodu genetické indikace nebo indikace vrozené vývojové vady plodu anebo pitvu patologicko-anatomickou **u dětí mrtvě narozených** a u dětí zemřelých do 18 let věku,
- jde o úmrtí, jehož **příčina je zřejmá** a
- zákonný zástupce pacienta **požádal o neprovedení pitvy**.

JUDr.

BARBORA VRÁBLOVÁ

Advokátka se specializací
na zdravotnické právo

Zároveň je však třeba zmínit i situaci opačnou, kdy lékař provádějící prohlídku těla zemřelého pitvu neindikuje. V takovém případě ji může při splnění zákonných důvodů k provedení pitvy indikovat přímo příslušný poskytovatel zdravotních služeb, který by pak pitvu prováděl.

Účel tohoto ustanovení dle důvodové zprávy míří především na zvýšení možnosti osob blízkých navrhnout provedení pitvy ve specifických případech, např. po úmrtí v cizině, pochybností o správnosti poskytování zdravotních služeb, kdy pitva nebyla nařízena apod. Toto se teoreticky nevztahuje na případy mrtvě narozených dětí či dětí zemřelých krátce po porodu, vytváří to však prostor pro úvahu poskytovatele pitvu provést navzdory chybějící indikaci ze strany lékaře provádějícího prohlídku těla zemřelého.

Náležitosti prokazatelného nesouhlasu s provedením pitvy

Formální požadavky na **prokazatelný nesouhlas s provedením pitvy** jsou zakotveny v ZZS. Nesouhlas je součástí zdravotnické dokumentace vedené o zemřelém, v případě mrtvě narozeného dítěte je součástí zdravotnické dokumentace vedené o matce. Zákonnými požadavky jsou: písemná forma s úředně ověřeným podpisem, nebo záznam o nesouhlasu pacienta ve zdravotnické dokumentaci vysloveného ve zdravotnickém zařízení s podpisem pacienta a zdravotnického pracovníka.

Shrnutí

Právní úprava zakotvuje možnost rodičů nesouhlasit s provedením pitvy jejich mrtvě narozeného dítěte nebo dítěte, které zemře krátce po porodu. Jejich souhlas však není pro poskytovatele provádějícího pitvu závazný, resp. nesouhlas rodičů s provedením pitvy je pouze jedním, nikoliv jediným zákonným požadavkem, který musí být splněn, aby pitva nebyla indikována a provedena.

Současná právní úprava ponechává poměrně významný prostor pro úvahu lékaře provádějícího prohlídku těla zemřelého dítěte nebo poskytovatele provádějícího pitvu, zda pitvu indikuje a provede nebo nikoliv, a to s ohledem na jeho odbornou úvahu o tom, zda se mu příčina úmrtí dítěte jeví jako zřejmá.

Rodiče tedy bohužel nikdy nemají jistotu, zda pitva nakonec bude nebo nebude provedena a nemohou v tomto ohledu učinit více než to, že prokazatelně vysloví nesouhlas. Rozhodnutí lékaře provádějícího prohlídku těla zemřelého dítěte nebo poskytovatele provádějícího pitvu se vždy bude odvíjet od konkrétních okolností úmrtí dítěte s tím, že pitvu neindikuje v případě, kdy bude příčina úmrtí dítěte zřejmá.

Obecně tedy lze rodičům doporučit, aby s dostatečným předstihem komunikovali své přání s relevantními poskytovateli a aby již před úmrtím dítěte měli k dispozici dokumenty (zejména např. relevantní část zdravotnické dokumentace), z nichž bude jednoznačně vyplývat příčina úmrtí dítěte.

Praha 20. 6. 2021

JUDr. Barbora Vráblová, advokátka